

מפגש מס' 15

דף למנחה

שמות ל"ו - מ'

תוכן הפרקים שנלמדו השבוע

פרק ל"ו - מבנה המשכן

פרק ל"ז - עשיית הכלים

פרק ל"ח - עשיית החצר

פרק ל"ט - בגדי כהונה

פרק מ' - הבאת המשכן והקמתו

לימוד מעמיק

עולם של עשייה

פתיחה

בסוף ציוויי המשכן, מוסיף ה' למשה ציווי על שמירת השבת: ושמרו בני ישראל את השבת לעשות את השבת לדורותם ברית עולם. ביני ובין בני ישראל אות הוא לעולם כי ששת ימים עשה ה' את השמים ואת הארץ וביום השביעי שבת וינפש (ל"א, טז-יז). במקביל לכך, גם משה פותח את ציווי על מלאכת המשכן בהזכרת השבת: ויקהל משה את כל עדת בני ישראל ויאמר אליהם אלה הדברים אשר צוה ה' לעשות אתם. ששת ימים תעשה מלאכה וביום השביעי יהיה לכם קדש שבת שבתון לה' כל העשה בו מלאכה יומת (ל"ה, א-ב). אזכור איסור המלאכה בשבת יחד עם ציווי מלאכת המשכן, לימדה את חז"ל כי אפילו מלאכת הקמת המשכן עצמה נחשבת למלאכה ואסורה בשבת:

מכילתא דרבי ישמעאל על שמות ל"ה, א

"ויקהל משה וגו' - למה נאמרה פרשה זו? לפי שהוא אומר (כ"ה, ח) "ועשו לי מקדש", שומע אני בין בחול בין בשבת, ומה אני מקיים "מחלליה מות יומת" (ל"א, יד) בשאר כל מלאכות, חוץ ממלאכת המשכן... תלמוד לומר "ויקהל משה..." - בחול ולא בשבת.

רש"י שמות ל"ה, ב

ששת ימים - הקדים להם אזהרת שבת לציווי מלאכת המשכן, לומר שאינה דוחה את השבת:

עשייה במשכן

החיבור הזה בין השבת למלאכת המשכן נתפס אצל חז"ל לא רק כסעיף הלכתי אלא כחיבור מהותי. הם הבינו כי החיבור הזה מלמד גם על מהותה של השבת, ומגדירים את איסורי המלאכה של שבת על ידי מלאכות המשכן:

שבת מט ע"ב

תניא: אין חייבין אלא על מלאכה שכיוצא בה הייתה במשכן: הם זרעו - ואתם לא זרעו; הם קצרו - ואתם לא תקצרו; הם העלו את הקרשים מקרקע לעגלה - ואתם לא תכניסו מרשות הרבים לרשות היחיד; הם הורידו את הקרשים מעגלה לקרקע - ואתם לא תוציאו מרשות היחיד לרשות הרבים...

בשל החיבור בין שבת למשכן, חז"ל ראו את מלאכות המשכן כביטוי לכל המלאכות האנושיות, האסורות בשבת. מן הצד השני, ציווי שמירת השבת מנומק בדמיון בין מעשה האדם למעשה ה': כשם שה' עשה את השמיים והארץ בשישה ימים ושבת בשביעי, כך האדם מצווה לעשות מלאכה שישה ימים ולשבות בשביעי.

כך, מעשה האדם בארץ מתואר כזהה או מקביל למעשה הבריאה, ושניהם מרומזים דרך מלאכות המשכן דווקא. עולה מכאן שניתן לראות את עם ישראל כממשיך את הבריאה באופן משמעותי על ידי עשיית המשכן.

בשתי הפרשיות (הבריאה והמשכן) בולט וחוזר על עצמו השורש ע.ש.ה לעומת המילים המתארות עבודה, בניין ויצירה. בכל מהלך תיאור הבריאה מופיעה היצירה של ה' בתואר עשייה: **וַיַּעַשׂ אֱלֹהִים... וַיֵּצַא אֱלֹהִים נְעֻשָׁה אָדָם... אֲשֶׁר עָשָׂה...** (בראשית א'). ובציווי ההכנה של המשכן משתמשת התורה בשורש זה דווקא: **וְעָשָׂה בְּצִלָּאֵל וְאֶהְלִיאֵב וְכָל אִישׁ חֲכֵם לֵב אֲשֶׁר נָתַן ה' חָכְמָה וְתְבוּנָה בְּהִמָּה לְדַעַת לַעֲשׂוֹת אֶת כָּל מְלָאכֶת עֲבֹדַת הַקֹּדֶשׁ לְכָל אֲשֶׁר עָשָׂה ה' (ל"ו, א).** (ראו [בסרטון מאת הרב יעקב מדין והרב אמנון בזק](#))

עשיית המשכן משקפת את פעולתו התמידית של האדם לפתח ולהמשיך את יצירת העולם, כך שיתאים גם כמשכן לגבוה. ה' ברא את השמיים והארץ כמשכן לאדם, ועם ישראל נצטווה להשתתף בעצמו במעשה בראשית ולבנות משכן לה' על הארץ.

ילקוט שמעוני על התורה פרשת בהעלותך [רמז תשיט]

אמר רבי יהודה ברבי שלום: מצינו שהיה המשכן שקול כנגד מעשה בראשית, כיצד? ביום הראשון נבראו שמים וארץ וכתוב בהם נוטה שמים כיריעה, ובמשכן כתיב ועשית יריעות עזים, ביום השני יהי רקיע ויהי מבדיל, ובמשכן והבדילה הפרוכת, בשלישי יקו המים, ובמשכן ועשית כיור נחשת ונתת שמה מים, ברביעי יהי מאורות, ובמשכן ועשית מנורת זהב, בחמישי ועוף יעופף, ובמשכן והיו הכרובים פורשי כנפים, בששי תוצא הארץ נפש חיה בהמה, ובמשכן אדם כי יקריב מכם קרבן לה' מן הבהמה, בשביעי היה כולו אור, ובמשכן כיון שנכנס הא-להים לתוכו התחיל מבהיק מן השכינה לכך סמך ובבא משה וגו'.

חז"ל אף ראו בחנוכת המשכן המשך ישיר לבריאה, או התחדשות שלה (ראו [בסרטון מאת הרב אורי שרקי](#) ובפוסט [מאת הרב משה כהן](#)):

בראשית רבה פרשה ג ט

אמר ר' שמואל בן אמי: מתחילת בריתו של עולם נתאווה הקב"ה לעשות לו שותפות בתחוננים. מה נפשך: אם לענין החשבון לא היה צריך לומר אלא: אחד, שנים, שלושה. או: ראשון, שני שלישי. שמה: אחד, שני שלישי? בתמיה! אימתי פרע להם הקב"ה? בהקמת המשכן שנאמר: ויהי המקריב ביום הראשון את קרבנו - ראשון לבריתו של עולם. אמר הקב"ה כאילו באותו יום בראתי את עולמי.

שאלות למחשבה

כיצד ניתן לראות את מלאכת המשכן ואף מלאכות יומיומיות אחרות של האדם כהמשך לבריאה? מהי המשמעות של החשבת מעשי האדם בארץ המשך למעשה הבריאה?

דת של מעשה

תרי"ג מצוות התורה מחולקות ל-248 מצוות 'עשה' (כנגד רמ"ח איברים) ו-365 מצוות 'לא תעשה' (כנגד שס"ה גידים). התורה מכוונת את האדם להיות פעיל במציאות, ולא להסתפק רק באמונה שבליבו ללא עשיית המצוות.

בכמה מקומות בדברי חז"ל אנחנו מוצאים את חשיבות המעשה ועדיפותו על הלימוד גרידא:

משנה מסכת אבות פרק ד משנה ה

רבי ישמעאל בנו אומר: הלומד על מנת ללמד מספיקין בידו ללמוד וללמד, והלומד על מנת לעשות מספיקין בידו ללמוד וללמד לשמור ולעשות.

משנה מסכת אבות פרק א משנה יז

שמעון בנו אומר: כל ימי גדלתי בין החכמים ולא מצאתי לגוף טוב אלא שתיקה ולא המדרש הוא העיקר אלא המעשה וכל המרבה דברים מביא חטא.

בהברקה ייחודית ובמסירות עילאית עם ישראל כיוון בדיוק לדברים האלה כאשר קיבל על עצמו את מחויבות העשייה, עוד לפני שידע מה כלול בכך, כפי שנאמר: וַיַּעֲנוּ כָּל הָעָם יַחְדָּו וַיֹּאמְרוּ כָּל אֶשֶׁר דִּבֶּר ה' נַעֲשֶׂה (שמות י"ט, ח).

ה' מצפה מאיתנו למעשים קונקרטיים יומיומיים בכל מהלכי החיים. מאחורי דרישה זו עומד הרעיון שבריאת העולם לא הסתיימה בשבוע הבריאה הראשון. לעומת יצירה או בניין שהם לרוב חד-פעמיים עשייה היא פעולה מתמשכת, תמידית.

דברים אלו כבר מפורשים בסוף תיאור הבריאה שם נאמר שעצם מטרת הבריאה היא המשך העשייה - "אֲשֶׁר בָּרָא אֱלֹהִים לַעֲשׂוֹת" (בראשית ב', ג). הם באים גם לידי ביטוי במדרש המפורסם על רבי עקיבא, שמדגיש את חשיבותו של המעשה האנושי כמשלים ומשבח את מעשי ה' בבריאה:

תנחומא תזריע ה

מעשה ששאל טורנוסרופוס הרשע את רבי עקיבא: איזו מעשים נאים, של הקדוש ברוך הוא או של בשר ודם? אמר לו: של בשר ודם נאים. אמר לו טורנוסרופוס: הרי השמים והארץ יכול אדם לעשות כיוצא בהם? אמר לו רבי עקיבא: לא תאמר לי בדבר שהוא למעלה מן הבריות שאין שולטין עליו, אלא אמור דברים שהם מצויין בני אדם. אמר לו: למה אתם מולין. אמר לו: אני הייתי יודע שעל דבר זה אתה שואלני, ולכך הקדמתי ואמרתי לך, שמעשה בני אדם משל הקדוש ברוך הוא. הביא לו רבי עקיבא שבלים וגלסקאות. אמר לו: אלו מעשה הקדוש ברוך הוא, ואלו מעשה ידי אדם. אמר לו: אין אלו נאים יותר מן השבלים!?

המשכן - סמל וסימן למעשה אנושי

שיר

בלבבי

הרב יצחק הוטנר

בלבבי משכן אבנה להדר כבודו,
ובמשכן מזבח אקים לקרני הודו,
ולנר תמיד אקח לי את אש העקידה,
ולקרבן אקריב לו את נפשי היחידה

[לחץ כאן כדי לשמוע את השיר באחד הביצועים הראשונים שלו ע"י להקת אור חדש](#)

כהמשך להבנה שמלאכת המשכן מבטאת את המעשה האנושי, ניתן לראות במשכן אידיאל שמכוון אותנו לתקן ולדייק את מעשינו לשם שמיים.

הארון - שבו נמצאים הלוחות והתורה, סמל ללימוד התורה - כנגד המוח - התקדשות המחשבה.

הכפורת - עליה נגלה ה' לדבר עם משה ולהודיע את חוקיו - התקדשות חוש השמיעה.

הכיור - התקדשות וטהרה, שלום בית - התקדשות חוש המישוש.

השולחן - הכנסת אורחים, מצוות שבין אדם לחברו - התקדשות חוש הטעם.

מזבח הקטורת - הכנסת רוחניות בחיי המעשה - התקדשות חוש הריח.

המנורה - הפצת אור ואמונה בעולם - התקדשות חוש הראייה.

גם כיום, כשלצערנו אין משכן ואין בית מקדש, המשכן וכליו יכולים להיות "שלטי דרכים" איך לכוון את חיי המעשה. כל חלקי המשכן מסמלים את העשייה שלנו הקבועה, התמידית, ומלמדים על חשיבות רוממות כל המעשים והחווים לעבודת ה'. (ראו בפוסט [מאת הרב יעקב נגן](#))

סיכום:

העולם נברא כדי "לעשות". העשייה האנושית מתחברת לעשייה האלוקית, ושניהם מתקיימים בששת ימי המעשה ושובתים ביום השבת שהוא יום שכולו קודש. תחומי העשייה פרוסים בכל מהלכי החיים, בצדדים הפיזיים ובצדדים הרוחניים. המשכן מחבר את העשייה האנושית לבריאה האלוקית ובאמצעותה אנחנו מוציאים לפועל **וְעָשׂוּ לִי מִקְדָּשׁ וְשִׁכְנָתִי בְּתוֹכָם** (שמות כ"ה, ח). כיום, כשאין לנו משכן או מקדש, אנחנו יכולים לקחת את העקרונות והסמלים של המשכן ולהשתמש בהם כ"מורי דרך" בעשייה היומיומית שלנו.

להרחבה

[שיעור מאת הרב ד"ר יואל בן נון: משבת המן לשבת המשכן](#)
[שיעור מאת טפת הלפרין: הקמת המשכן כדגם הבריאה - על שום מה?](#)

[מאמר מאת הרב ד"ר יואל בן-נון: לט מלאכות בשבת - מהמשכן](#)

[מאמר מאת הרב אלחנן סמט: מלאכות שבת ומלאכות המשכן](#)

[מאמר מאת הרב יצחק לוי: בריאת העולם והמקדש](#)

[מאמר מאת הרב אמנון בזק: בחזרה לגן עדן](#)